

СИЛАБУС

Назва курсу: «Теорія міжнародних економічних відносин».

Викладач: Андрій Артемович Сищук, Andrij.Syshchuk@eenu.edu.ua, каб. 204, корпус G.

Рік та семестр викладання: 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023 н.р.,
1-5 семестри

Кількість годин (ауд.), кредитів:

Семестр	Кількість годин		Кредитів
	лекцій	семінарів	
I	16	12	2
II	14	12	2
III	24	22	3
IV	14	12	2
V	28	26	3
Разом	96	84	12

Форми контролю: 1, 3, 5 семестри – екзамен, 2, 4 семестри – проміжний контроль.

ЦІЛІ курсу

Вивчення дисципліни «Теорія міжнародних економічних відносин» передбачає осмислення студентами загальних економічних основ та історії розвитку міжнародних економічних відносин, дослідження сутнісних ознак та аналіз найважливіших тенденцій їх еволюції.

Студенти повинні оволодіти основними категоріями міжнародних економічних відносин, знати основні етапи їх розвитку, зміст та особливості функціонування міжнародних економічних відносин у сферах міжнародної торгівлі, міжнародного руху капіталу, міжнародної міграції робочої сили, валютно-фінансових відносин, міжнародного трансферу технологій та міжнародної економічної інтеграції, закони та закономірності розвитку міжнародних економічних відносин в сучасних умовах.

Студенти повинні навчитися опрацьовувати для практичних цілей дані міжнародної економічної статистики та статистики зовнішньоекономічної діяльності України, інформацію із національних та міжнародних нормативно-правових актів у сфері МЕВ.

I семестр

Змістовий модуль 1. Загальні засади економічного розвитку суспільства. Мікро-, макро- та мегарівні господарювання.

Тема1. Виробнича діяльність суспільства та її основи. Форми організації суспільного виробництва.

Поняття економіки та виробничих відносин. Методи економічного аналізу. Виробнича діяльність і потреби. Фактори суспільного виробництва. Сучасні економічні системи та їх особливості. Власність в системі економічних відносин.

Натуральне і товарне виробництво як форми організації господарської діяльності людей. Товар і його властивості. Двоїстий характер праці, що створює

товар. Теорії вартості (цінності, корисності) товару. Закон вартості та його роль у розвитку товарного виробництва.

Тема 2. Гроші та інфляція. Ринок, його структура та механізм функціонування.

Виникнення і суть грошей. Функції грошей. Грошовий обіг та його закони. Функціональні форми грошей (портфельний підхід і грошові агрегати). Грошовий агрегат М1. Грошовий агрегат М2. Суть та причини інфляції. Форми інфляції та її соціально-економічні наслідки. Антиінфляційна політика.

Суть, умови існування та функції ринку. Структура та види ринку. Ринкова інфраструктура. Ринковий механізм та його основні елементи. Закон попиту, закон пропозиції та їх взаємодія. Ринкова ціна і цінова еластичність попиту та пропозиції. Конкуренція та її роль у ринковій економіці. Антимонопольне законодавство.

Тема 3. Мікро та макроекономічний рівні господарювання.

Підприємницька діяльність і підприємство. Фонди підприємств та їх відтворення. Витрати виробництва і доходи підприємств. Особливості підприємництва в аграрній сфері економіки.

Суть та типи економічного відтворення. Система національних рахунків та її основні показники. Відтворення людських ресурсів, проблеми зайнятості і безробіття. Державне регулювання економіки. Кредитно-фінансова система національної економіки. Економічне зростання.

Тема 4. Світове господарство.

Поняття та структура сучасної міжнародної економіки. Основні етапи становлення та розвитку світового господарства. Суть та форми міжнародних економічних відносин. Особливості глобального та регіонального рівнів господарювання. Україна у міжнародній економіці.

II семестр

Змістовий модуль 2. Особливості економічних відносин від давніх часів до кінця 1930-х рр. XX ст. Міжнародні економічні відносини від післявоєнної доби до сучасності.

Тема 5. Міжнародні господарські зв'язки Середньовіччя.

Перехід від епохи античності до середньовіччя. Загальна характеристика епохи середньовіччя. Торговельні шляхи та осередки європейської торгівлі. Географія та структура товарообміну. Ганзейська торгівля. Візантійська торгівля. Роль ярмарків в розвитку міжнародної торгівлі. Вплив хрестових походів на торгівлю Середньовіччя. Відмінності міжнародної торгівлі Північної, Південної та Східної Європи.

Особливості афро-азійської торговельної системи. Комерційна революція в Китаї. орьська торгівля Азії і Африки. Караванна торгівля в Центральній Азії і Сахарі. Східно африканські міста-держави, імперія Малі в Західній Африці. Особливості товарообміну Поденно-Східної Азії і Аравійського півострова.

Торговельні зв'язки суспільств Трипільської культури. Міжнародна торгівля Київської Русі.

Тема 6. Міжнародні економічні відносини в епоху індустріалізації.

Форми міжнародних економічних відносин індустріальної цивілізації. Динаміка і структура міжнародної торгівлі. Розвиток работоргівлі. Революція цін та конкуренція в міжнародній торгівлі. Напрямки міжнародного руху капіталу. Причини і джерела міжнародної міграції робочої сили. Основні міграційні хвилі. Монетарні відносини. Механізм золотого стандарту. Міжнародні торгові зв'язки Запорізької Січі. Особливості торгівлі Гетьманської держави і Галичини.

Тема 7. Міжнародні економічні відносини між Першою та Другою світовими війнами.

Напрями і структура світової торгівлі. Географічні та структурні зміни світової торгівлі. Причини і фактори скорочення обсягів світової торгівлі. Валютно-фінансові відносини у міжвоєнний період. Напрямки і обсяги міжнародного руху капіталу.

Тема 8. Розвиток міжнародних економічних відносин після Другої світової війни. Особливості сучасних міжнародних економічних відносин.

Особливості післявоєнної торгівлі. План Маршалла. Формування міжнародних структур. Генеральна угода з тарифів і торгівлі. Європейське об'єднання вугілля і сталі. Організація Європейського Економічного Співробітництва. Організація країн-експортерів нафти. Рада Економічної Взаємодопомоги. Європейський платіжний союз. Міжнародна валютна система. Створення Міжнародного Валютного Фонду. Причини і наслідки міжнародних валютних криз. Створення Ямайської валютної системи. Міжнародний рух капіталу. Напрями і масштаби міжнародної міграції робочої сили у повоєнний період.

Основні форми сучасних міжнародних економічних відносин. Поняття економічної інтеграції, міжнародного поділу праці, міжнародної спеціалізації виробництва. Розвиток і структура міжнародної торгівлі. Міжнародний рух капіталу. Напрямки інвестиційних потоків. Сучасні особливості міжнародної міграції робочої сили.

III семестр

Змістовий модуль 3. Система сучасних міжнародних економічних відносин. Теорії міжнародної торгівлі та міжнародного руху факторів виробництва.

Тема 1. Методологія дослідження і структура міжнародної економічної системи. Міжнародний поділ праці і світовий товарний ринок.

Методологічні принципи теоретичного аналізу. Методи та інструменти теоретичного аналізу МЄВ. Генетично-структурні зв'язки світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Суть, динаміка і структура міжнародного поділу праці.

Становлення і структура світового ринку товарів і послуг. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі товарами та послугами.

Тема 2. Виникнення та зміст класичної теорії міжнародної торгівлі (концепції абсолютних та порівняльних переваг).

Вчення меркантилістів як передісторія класичної теорії міжнародної торгівлі. Модель „ціни – золото - потоки” Д. Х'юма. Теорія абсолютних переваг

А. Сміта. Розвиток теорії міжнародної торгівлі у концепції порівняльних переваг
Д. Рікардо. Виграш від участі у міжнародній торгівлі та його графічна модель.

Тема 3. Неокласична теорія міжнародної торгівлі

Неокласична теорія міжнародної торгівлі. Теорема (модель) Гекшера – Оліна. Теорема вирівнювання цін на фактори виробництва Гекшера – Оліна – Самуельсона. Парадокс Леонтьєва та його вирішення.

Вплив міжнародної торгівлі на розподіл доходів. Теореми Самуельсона – Джонса, Столпера - Самуельсона. Теорема Рибчинського

Стандартна (базова) модель міжнародної торгівлі (сукупний попит, зростаючі альтернативні витрати, ГНТ, ГНЗ). Рівновага за умов автаркії та міжнародної торгівлі. Виграш від обміну та виграш від спеціалізації (споживчий та виробничий ефекти у міжнародній торгівлі).

Тема 4. Альтернативні теорії міжнародної торгівлі.

Технологія і процес технологічного нововведення. Модель технологічного розриву (гіпотеза імітаційного лагу) М. Познера. Теорія життєвого циклу товару Р. Вернона. Теорія перехресного попиту С. Ліндера.

Теорія економії на масштабі М. Кемпа. Недосконала конкуренція та міжнародна торгівля. Теорія монополістичної конкуренції П. Кругмена. Модель внутрішньогалузевої торгівлі.

Тема 5. Міжнародна міграція робочої сили, її напрями та масштаби.

Суть та види міжнародної міграції робочої сили. Світовий ринок праці. Міграційний капітал. Характеристика основних міграційних систем світу (Північно-Американської, Європейської, Близькосхідної, Азійсько-Тихоокеанської, Південноамериканської та Євразійської).

Фактори та економічні ефекти міжнародної міграції робочої сили. Україна у процесах міжнародної трудової міграції.

ІУ семестр

Змістовий модуль 4. Міжнародний рух капіталу. Конкурентоспроможність та технологічний обмін у світовому господарстві.

Тема 6. Міжнародний рух капіталу: передумови, суть і форми.

Суть та особливості міжнародного руху факторів виробництва. Теорія розташування виробництва Вебера. Модель співвідношення факторів виробництва Гекшера-Оліна. Теорія "ринкової влади" Гаймера. Теорія життєвого циклу продукту. Теорія інтерналізації та трансакційних витрат. Еклектична парадигма Дж. Даннінга. Теорія прямих інвестицій. Передумови та цілі міжнародного руху капіталу. Правило Вальраса. Критерії та форми міжнародного руху капіталу, їх характеристика.

Тема 7. Прямі та портфельні іноземні інвестиції.

Зміст і форми прямих іноземних інвестицій. Економічні ефекти прямих іноземних інвестицій. Злиття і поглинання як форма прямого іноземного інвестування. Процеси транснаціоналізації у світовому господарстві.

Теорія портфельних інвестицій. Зміст і форми портфельних іноземних інвестицій. Особливості портфельного іноземного інвестування в сучасних умовах. Інвестиційна позиція країни.

Тема 8. Міжнародний кредит.

Сутність та роль позичкового капіталу у структурі міжнародного фінансового ринку. Критерії та форми міжнародного руху позичкового капіталу. Роль банків та небанківських інститутів у міжнародних валютно-кредитних відносинах. Міжнародні валютно-фінансові та кредитні організації.

Тема 9. ТНК та регулювання їх діяльності.

Суть і принципи діяльності ТНК. Організація операцій з капіталом ТНК у міжнародному фінансовому середовищі. Форми організації операцій ТНК. Організаційно-управлінська структура ТНК. Злиття і поглинання компаній у діяльності ТНК.

Зміст та структура механізму регулювання міжнародного руху капіталу. Основні тенденції розвитку механізму регулювання міжнародного руху капіталу на сучасному етапі. Національні системи стимулювання та заохочення іноземних інвесторів. Двосторонні та регіональні аспекти регулювання руху капіталу. Посилення ролі міжнародних організацій у регулюванні руху капіталу.

Тема 10. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки.

Суть та сучасні тенденції розвитку міжнародної конкуренції. Теоретичні основи аналізу конкурентоспроможності національного господарства. Теорія конкурентних переваг М. Портера. Система показників конкурентоспроможності. Індекси міжнародної конкурентоспроможності національної економіки.

Тема 11. Міжнародний технологічний обмін.

Поняття та роль міжнародної передачі технології у міжнародних економічних відносинах. Міжнародний ринок і форми передачі технологій. Модель технічного прогресу Дж. Хікса. Економічна оцінка міжнародної передачі технологій. Україна в системі міжнародної передачі технологій.

У семестр

Змістовий модуль 5. Міжнародні валютно-фінансові і кредитні відносини. Макроекономічні процеси у відкритій економіці та їх регулювання.

Тема 12. Міжнародні валютні відносини та валютні системи в структурі міжнародного фінансового ринку.

Сутність, структура і види валютних систем. Світова валютна система та етапи її еволюції.

Зміст і структура міжнародного фінансового ринку. Типи операцій на міжнародному фінансовому ринку. Ризики валютно-фінансових та кредитних операцій, методи їх страхування. Міжнародний ринок боргових зобов'язань і проблема міжнародної заборгованості. Міжнародний ринок титулів власності і похідних фінансових інструментів.

Тема 13. Валютний курс і платіжний баланс.

Суть та теорії валютного курсу. Підхід платіжного балансу в теорії валютного курсу. Паритет купівельної спроможності. Вплив процентних ставок на валютний курс. Номінальний, реальний та ефективний валютний курс. Конвертованість та котирування валют. Крос-курс. Валютна політика і регулювання валютного курсу. Економічний зміст платіжного балансу та його структура. Основні методи регулювання платіжного балансу.

Тема 14. Міжнародна економічна інтеграція: передумови та ефекти розвитку.

Теорії міжнародної економічної інтеграції. Етапи економічної інтеграції та їх характеристика.

Теорія митного союзу. Цінові та економічні ефекти митного тарифу (суспільні витрати на тариф, статичні (утворення та зміна напрямків торгівлі) та динамічні ефекти). Загальні ефекти міжнародної економічної інтеграції.

Тема 15. Ринкове макроекономічне регулювання відкритої економіки.

Доходи і витрати у відкритій економіці (кейнсіанська модель). Внутрішній і зовнішній баланс у відкритій економіці. Сукупний попит і сукупна пропозиція у відкритій економіці. Адаптація відкритої економіки до екзогенних шоків (шоки реального та грошового секторів).

Тема 16. Цілеспрямоване макроекономічне регулювання відкритої економіки. Роль міжнародних економічних та фінансових організацій.

Принципи побудови механізмів макроекономічного коригування. Діаграма Суона. Цілеспрямоване коригування при фіксованому валютному курсі. Цілеспрямоване коригування при плаваючому валютному курсі. Вплив цілеспрямованого коригування на ціни. Механізми багатостороннього регулювання. Регулювання міжнародної торгівлі і руху факторів виробництва. Регулювання міжнародної макроекономіки (МВФ, Паризький і Лондонський клуби, БМР).

Тема 17. Макроекономічне програмування для відкритої економіки.

Основні параметри макроекономічних програм (цілі, види, композиція). Теоретичні основи програм макроекономічного коригування (моделі базового платіжного, бюджетного балансів та балансу національного банку. Врахування зміни валютного курсу). Регулювання попиту у відкритій економіці (інструменти грошової, бюджетної та зовнішньоекономічної політики). Регулювання пропозиції у відкритій економіці.

Тема 18. Україна у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Місце України у сучасній міжнародній економіці. Основні напрями інтеграції України у світовий економічний простір. Відносини України та ЄС в умовах дії Угоди про асоціацію. Чинники та перспективи удосконалення зовнішньоекономічної діяльності України з основними країнами-партнерами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с. URL: http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/da1e84517cfd25b5ad61025384ff017.pdf
2. Киреев А.П. Международная экономика / А. П. Киреев. – Ч. I-II. – М., 1998.
3. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / ред. Л.Н.Красавиной. – М.: Финансы и статистика, 2000.
4. Міжнародна економіка /А. П. Румянцев, Г. Н. Клишко, В.В. Рокоча та ін./ ред. А.П. Румянцева. – К.: Знання, 2003.
5. Рут Ф. Міжнародна торгівля та інвестиції /Ф. Рут, А. Філіпенко. – К.: Основи, 1998.
6. Сищук А. А. Теорія грошей і грошового обігу /А. А. Сищук. – Луцьк : "Вежа", 2018

7. Федоренко В. Г. Основи економічної теорії : Підручник / В. Г. Федоренко, Ю. В. Ніколенко, О. М. Діденко та ін. – К. : Алерта, 2005.
8. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підруч. Для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. /А. С. Філіпенко. – К.: Либідь, 2008.
9. Kozak, Yuriy and Shengelia, Temur (editors) (2014). An Introduction to International Economic Relations. Tbilisi, Publishing House “Universal”. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1944/1/An%20Introduction%20to%20International%20Economic%20Relations.pdf>

ЕФЕКТИ НАВЧАННЯ

<p>Компетенції за ОПП «Міжнародний бізнес»</p>	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземними мовами.</p> <p>ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>ЗК 12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ФК1. Здатність виокремлювати характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі євроатлантичної інтеграції.</p> <p>ФК2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.</p> <p>ФК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.</p>
---	--

	<p>ФК4. Здатність обґрунтовувати особливості реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.</p> <p>ФК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.</p> <p>ФК14. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.</p> <p>ФК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.</p> <p>ФК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.</p> <p>ФК19. Здатність розуміти та аналізувати організаційні засади побудови міжнародних компаній, оцінювати міжнародну конкурентоспроможність фірми, здійснювати пошук, критичну оцінку та обробку інформації з різних джерел у сфері міжнародного бізнесу; генерувати висновки, рекомендації та пропозиції, нові оригінальні ідеї щодо (ре)організації бізнесу, планування і моделювання бізнес-процесів та стратегічного (у т. ч. антикризового) менеджменту.</p>
--	---

Критерії оцінювання

Формою контролю у 1, 3 і 5 семестрах є іспит. Оцінка студента складається шляхом додавання балів за рівень відповідей на семінарських заняттях та підсумкового тесту. За виступи на семінарах студент може набрати в сумі 40 балів за один семестр. Розподіл балів наведено у таблицях.

Студенти, що отримали менше 75 балів за підсумками поточного навчання, не мають права на автоматичне зарахування отриманих балів і зобов'язані скласти **іспит**.

Екзаменаційна оцінка виставляється за загальною сумою балів поточного контролю (максимум 40 балів), модульних контрольних робіт (максимум 60 балів) або складання іспиту (від 0 до 60 балів). Необхідний мінімум для успішного завершення курсу – 60 балів.

Формою контролю у 2 і 4 семестрах є **залік**. Залік виставляється за загальною сумою балів поточного контролю (максимум 40 балів), модульних контрольних робіт (максимум 60 балів). Необхідний мінімум для успішного завершення курсу – 60 балів.

I семестр

Поточний контроль (маx = 40 балів)						Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1						Модуль 2		
Змістовий модуль 1						МКР 1		100
T1	T2		T3		T4			
7	6	7	6	7	7	60		

II семестр

Поточний контроль (маx = 40 балів)						Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 2						Модуль 3			
Змістовий модуль 2						МКР 2		100	
T5	T6		T7		T8				
7	7	6	7	6	7	60			

III семестр

Поточний контроль (маx = 40 балів)										Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 3										Модуль 4			
Змістовий модуль 3										МКР 1		100	
C1	C2			C3			C4		C5				
5	3	4	4	3	4	4	4	4	2	3	60		

IV семестр

Поточний контроль (маx = 40 балів)							Модульний контроль (маx = 60 балів)				Загальна кількість балів
Модуль 4							Модуль 5				
Змістовий модуль 4							МКР 2				100
C6	C7	C8			C9	C10	C11				
6	6	6	5	5	6	6		60			

V семестр

Поточний контроль (маx = 40 балів)								Модульний контроль (маx = 60 балів)					Загальна кількість балів
Модуль 5								Модуль 6					
Змістовий модуль 5								МКР 2					100
C12	C13	C14	C15		C16		C17		C18				
3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	60		